

Examen VMBO-GL en TL

**2023**

tijdvak 2  
tijdsduur: 2 uur

**maatschappijkunde CSE GL en TL**

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 41 vragen.  
Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.  
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

## Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

### Politiek en beleid

---

#### tekst 1

#### Scholen in Helsinki verruilen koemelk voor haverdrank

De Finse hoofdstad Helsinki trekt 100.000 euro uit om kinderen uit het basisonderwijs over te laten stappen op havermelk. Het besluit is het resultaat van een raadpleging onder de bevolking.

Havermelk is een plantaardig alternatief voor melk van koeien. Wie dat wil kan overigens ook voor koemelk blijven kiezen.

*naar: [joop.bnnvara.nl](http://joop.bnnvara.nl) van 30 augustus 2020*

*Lees tekst 1.*

- 1p 1 Van welke mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de politiek is gebruik gemaakt in tekst 1?
- A het inschakelen van politieke partijen
  - B het referendum
  - C lobbyen
  - D openlijke actie

## tabel 1

### drie bestuurslagen

	het dagelijks bestuur	de volksvertegenwoordiging
het Rijk	het kabinet	(1)
de provincie	(2)	Provinciale Staten
de gemeente	het college van B en W	(3)

*Bekijk tabel 1.*

- 2p 2 Het Rijk, de provincies en de gemeentes vormen de drie bestuurslagen. In tabel 1 ontbreken de namen van drie instanties.

→ Vul bij elk nummer de naam in van de instantie.

*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*

1 = ...

2 = ...

3 = ...

### tekst 2

#### **Een akkoord op hoofdlijnen, veel gemeenten werken er al jaren mee**

De gemeente Pijnacker-Nootdorp is zo'n gemeente waar ze het 7 jaar geleden al over een andere boeg gooiden en afscheid namen van dichtgetimmerde coalitieakkoorden<sup>1)</sup>.

Wethouder Ilona Jense van Haarts onderhandelde namens de lokale VVD-fractie over dat akkoord. "Je maakt alleen afspraken over de hoofdlijnen, de rest niet en dat is dus open voor debat."

noot 1 een coalitieakkoord = een regeerakkoord op gemeentelijk niveau

*naar: eenvandaag.avrotros.nl van 11 mei 2021*

*Lees tekst 2.*

- 1p 3 Waarmee kan worden begonnen na het bereiken van het coalitieakkoord?
- A het kiezen van de wethouders
  - B het oprichten van oppositiepartijen
  - C het vormen van een coalitie van lokale partijen
  - D het zoeken van een nieuwe burgemeester

### tekst 3

#### **Internationaal Strafhof begint officieel onderzoek naar Venezuela**

Het Internationaal Strafhof vindt dat er voldoende aanwijzingen zijn dat Venezolaanse functionarissen misdaden tegen de menselijkheid hebben gepleegd, en opent daarom een officieel onderzoek.

Hiermee begint een onderzoek naar mogelijke martelingen en buitengerechtelijke executies door veiligheidstroepen in Venezuela. Dat zou zijn gebeurd tijdens anti-regeringsprotesten in 2017.

*naar: de Trouw van 4 november 2021*

*Lees tekst 3.*

- 1p 4 Welk kenmerk van de rechtsstaat is mogelijk geschonden in Venezuela volgens tekst 3?
- A Burgers hebben grondrechten.
  - B De politieke macht ligt bij de volksvertegenwoordiging.
  - C Het kabinet kan ter verantwoording geroepen worden door het parlement.

## tekst 4

### CDA stelt vragen over de stijging van het aantal minderjarige influencers

Tweede Kamerlid Peters (CDA) is bezorgd over het toenemend aantal commerciële kinderaccounts op social media<sup>1</sup>). Hij wil weten hoe minister Slob (Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media) kinderen hiertegen gaat beschermen.

Steeds meer Nederlandse kinderen verdienen geld met bijvoorbeeld vloggen of het showen van kleding op platforms als YouTube en Instagram. Dat blijkt uit onderzoek van RTL Nieuws. “Een letterlijk ongezonde ontwikkeling”, vindt Peters. Hij wil dat minister Slob een einde maakt aan deze praktijken.

noot 1 Peters is bezorgd dat geld verdienen via social media kan leiden tot kinderarbeid.

*naar: tweedekamer.nl van 3 november 2020*

*Lees tekst 4.*

- 2p 5 Media kunnen een aantal functies vervullen voor de democratie, bijvoorbeeld de informatiefunctie.  
→ Leg uit welke **andere** functie voor de democratie RTL Nieuws heeft vervuld in tekst 4.  
*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Een andere functie die RTL Nieuws heeft vervuld is de ... , want ...

- 2p 6 *Zie tekst 4.*
- Het kabinet en het parlement hebben een aantal taken. Bij die taken horen rechten.  
Hieronder staan vier uitspraken over die taken en rechten naar aanleiding van tekst 4.
- 1 Kamerlid Peters maakt gebruik van het vragenrecht.
  - 2 Kamerlid Peters oefent de wetgevende taak van het parlement uit.
  - 3 Minister Slob kan vanuit zijn functie ambtenaren vragen om onderzoek te doen naar de werktijden van minderjarige influencers.
  - 4 Minister Slob mag vanuit zijn functie een wetsvoorstel schrijven om de wetgeving over kinderaccounts te veranderen.
- Geef per uitspraak aan of die juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.*
- 1 = ...  
2 = ...  
3 = ...  
4 = ...

## afbeelding



*bron: consilium.europa.eu/nl van oktober 2020*

- 1p 7 De afbeelding is een foto uit oktober 2020 van Charles Michel. Hij is dan voorzitter van de Europese Raad.  
Aan wie geeft Charles Michel daar leiding?
- A aan de leden van de Europese Commissie
  - B aan de leden van het Europees Parlement
  - C aan de ministers van Buitenlandse Zaken van alle Europese landen
  - D aan de regeringsleiders van de EU-lidstaten
- 1p 8 De Europese Unie maakt wetgeving. Soms is zo'n besluit een richtlijn. Wat betekent het als een besluit een richtlijn is?
- A Het doel staat vast. Hoe een lidstaat dat doel wil bereiken, dat mag de lidstaat zelf besluiten.
  - B Lidstaten mogen richtlijnen uitvoeren. Het is echter geen verplichting.
  - C Richtlijnen gelden niet alleen voor de lidstaten van de Europese Unie. Alle landen in Europa moeten de richtlijnen uitvoeren.

- 2p 9 Hieronder staan drie standpunten die afkomstig zijn van de websites van drie Nederlandse politieke partijen.
- 1 Nederlanders verdienen hun geld door hard te werken. Zij verdienen het ook om zelf te beslissen wat ze met dat geld doen.
  - 2 Voor ons is solidariteit het belangrijkste uitgangspunt bij het heffen van belastingen: de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
  - 3 Onze partij is voorstander van een zoveel mogelijk tegengaan van prostitutie en de instelling en handhaving van een verbod op betaalde seksuele diensten.

Eén van de bovenstaande standpunten is conservatief. Er is er één links, en één rechts.

→ Geef per standpunt aan of dat standpunt conservatief, links of rechts is.

*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*

1 = ...

2 = ...

3 = ...



## tekst 5

### NCTV<sup>1)</sup> slaat alarm

“We zien een groep die wereldwijd als een zwerm functioneert. Ze delen filmpjes over de Tweede Wereldoorlog, verheerlijken geweld, willen chaos creëren en de zittende leiders omver werpen.

Minstens tweehonderd Nederlandse jongens zijn actief in deze beweging, vaak alleen op hun zolderkamertje. Door algoritmes op sociale media worden ze er helemaal ingetrokken en dan radicaliseren ze volledig.”

noot 1 NCTV = de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

*naar: telegraaf.nl van 28 oktober 2021*

*Lees tekst 5.*

- 1p 10 Welke begrip is van toepassing op de groep jongens uit tekst 5?
- A democratisch
  - B ecologisch
  - C extremistisch
  - D nationalistisch
- 1p 11 Waarom hebben beleidsambtenaren veel invloed op het proces van politieke besluitvorming?
- A Beleidsambtenaren hebben specialistische kennis en mogen wetswijzigingen indienen.
  - B Beleidsambtenaren mogen wetten opstellen en erover stemmen.
  - C Beleidsambtenaren spelen een rol bij het opstellen en het uitvoeren van wetten.

### tekst 6

#### Kabinet wil crimineel vermogen ook zonder veroordeling kunnen afpakken

Het kabinet wil crimineel geld en andere waardevolle spullen kunnen afpakken ook zonder dat de eigenaar ervan veroordeeld is. Nu kan dat alleen als er al een veroordeling ligt.

Demissionair minister Ferd Grapperhaus van Justitie en Veiligheid kondigde het plan vorig jaar aan. Als het OM bij de rechter aannemelijk kan maken dat het verdachte geld, de dure auto's of horloges het resultaat zijn van criminaliteit, dan kan al het geld of de spullen worden afgepakt.

“Op die manier voorkomen we dat zwart geld in de samenleving blijft circuleren en wordt ingezet in de legale economie of wordt geherinvesteerd in criminele activiteiten.”

*naar: tubantia.nl van 19 november 2021*

*Lees tekst 6.*

- 1p 12 Wat verandert er in het strafrecht als het wetsvoorstel in tekst 6 wordt aangenomen?

Als het wetsvoorstel wordt aangenomen

- A is de rechter niet langer onafhankelijk.
- B kan een sanctie worden opgelegd aan mensen die nog niet schuldig zijn bevonden.
- C krijgen verdachten meer rechten.

*Zie tekst 6.*

- 2p 13 Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, kan de wet zowel een repressieve als een preventieve werking hebben.  
→ Leg uit waarom de wet een repressieve werking **en** een preventieve werking kan hebben.

*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*

De wet kan een repressieve werking hebben, want ...

De wet kan een preventieve werking hebben, want ...

*Zie tekst 6.*

- 1p 14 Op welke manier is het legaliteitsbeginsel te herkennen in tekst 6?  
De overheid
- A kan de criminaliteit niet goed bestrijden als de rechters niet meewerken.
  - B mag alles doen wat nodig is om de criminaliteit te bestrijden.
  - C mag het criminele geld pas afnemen als in een wet staat dat dit mag.

*Zie tekst 6.*

- 1p 15 Welk soort beleid wil de minister uit tekst 6 veranderen?
- A beleid ten aanzien van jeugdcriminaliteit
  - B gevangenisbeleid
  - C vervolgingsbeleid

### tekst 7

#### **OM moet in strafzaken meer oog hebben voor slachtoffers**

Het OM kan voor veel voorkomende strafbare feiten zelf een straf opleggen, een zogenaamde strafbeschikking. Dat kan bijvoorbeeld een geldboete zijn, ... of een schadevergoeding. Maar de slachtoffers worden hier niet of onvoldoende bij betrokken, waardoor ze slechter af zijn dan wanneer er wel een rechter aan te pas komt, aldus de Nationale ombudsman.

“Bij strafzaken die voor de rechter komen is wél ruimte voor het slachtoffer. Die heeft letterlijk een stem in het strafproces. Dat kan bijdragen aan het herstel van emotionele schade.”

*naar: nu.nl van 20 december 2021*

*Lees tekst 7.*

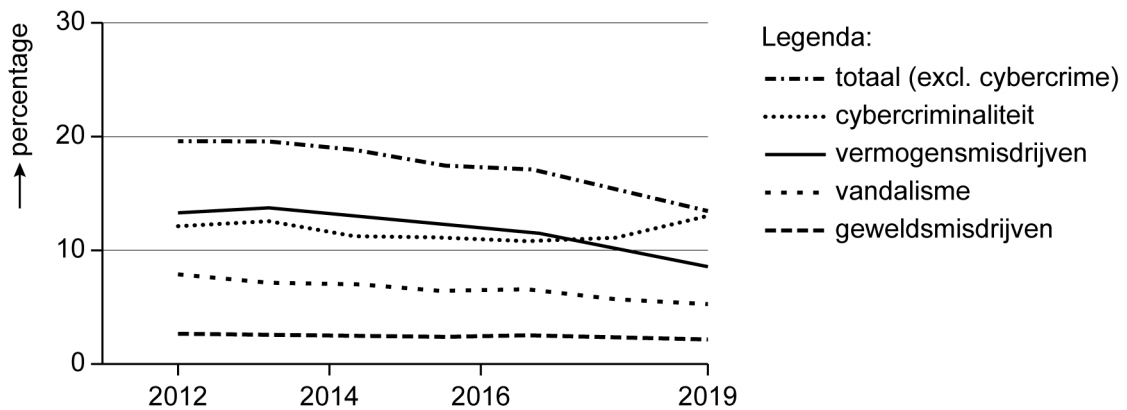
- 1p 16 Wat moet er op de puntjes in de tekst worden ingevuld?
- A een gevangenisstraf
  - B een taakstraf
  - C seponeren
  - D tbs

*Zie tekst 7.*

- 2p 17 Slachtoffers hebben in het strafproces een aantal rechten.
- Over welk recht spreekt de Nationale ombudsman zijn zorgen uit in tekst 7?
  - Noem nog een **ander** recht dat slachtoffers hebben tijdens het strafproces.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Het recht is ...  
Een ander recht van slachtoffers is ...

figuur 1

### Slachtofferschap verder omlaag in 2019, ...



#### toelichting

De gegevens uit deze figuur zijn afkomstig van slachtofferonderzoek. Aan de hand van slachtofferenquêtes krijgen we een beeld van de mate waarin burgers in Nederland met criminaliteit te maken krijgen.

naar: *scp.nl* van 9 september 2020

Bekijk figuur 1 en lees de toelichting.

2p 18 Een deel van de titel van figuur 1 is vervangen door puntjes. Hieronder staan drie fragmenten.

1 aantal slachtoffers geweldsmisdrijven verdubbeld

2 behalve cybercriminaliteit

3 percentage slachtoffers vermogensmisdrijven daalt het hardst

→ Geef per fragment aan of het fragment een titel vormt die de gegevens in figuur 1 juist beschrijft.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

*Zie figuur 1 en de toelichting.*

- 1p 19 Elke manier van meten van criminaliteit heeft voor- en nadelen. De gegevens uit figuur 1 komen uit slachtofferonderzoek. Slachtofferonderzoek meet sommige delicten niet goed. Wat voor een soort delicten komt slecht naar voren in slachtofferonderzoek?
- A delicten waarin geweld wordt gebruikt
  - B diefstal van bijvoorbeeld fietsen of mobiele telefoons
  - C vernielingen van openbaar bezit, zoals het vernielen van een bushokje

### tekst 8

#### Agent vrijgesproken van mishandeling bij arrestatie

Een politieagent die bij een aanhouding een trap en een knietje uitdeelde, is door de rechtbank vrijgesproken van mishandeling. De agent tegen wie het Openbaar Ministerie 24 uur werkstraf had geëist, heeft volgens de rechter geen disproportioneel<sup>1)</sup> geweld gebruikt.

Een agent mag volgens de wet onder bepaalde voorwaarden geweld gebruiken. Een rechter kan die beslissing achteraf wel toetsen, maar dient terughoudend te zijn in het beoordelen van de keuzes die de politie in stressvolle situaties maakt, aldus het vonnis.

noot 1 disproportioneel geweld = meer geweld dan nodig was in die situatie

*naar: de Trouw van 13 januari 2022*

*Lees tekst 8.*

- 2p 20 Hieronder staan vier uitspraken over de rechtszaak tegen de agent uit tekst 8.
- 1 De politieagent kan volgens de wet niet schuldig zijn omdat hij agent is.
  - 2 De politieagent stond terecht voor een delict uit de Opiumwet.
  - 3 De politieagent werd verdacht van een misdrijf.
  - 4 De rechter heeft de eis van het Openbaar Ministerie overgenomen.
- Geef per uitspraak aan of die juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.*
- 1 = ...  
2 = ...  
3 = ...  
4 = ...

*Zie tekst 8.*

- 1p 21 Een kenmerk van een rechtsstaat is dat er sprake is van een machtscheiding.  
Welke twee machten zijn te herkennen in tekst 8?
- A de controlerende en rechterlijke macht
  - B de rechterlijke en wetgevende macht
  - C de uitvoerende en rechterlijke macht
  - D de wetgevende en uitvoerende macht

*Zie tekst 8.*

- 1p 22 Rechters spreken een vonnis uit. Bij dat vonnis geven ze ook een toelichting.  
In de zaak in tekst 8 is de toelichting van de rechter te lezen in de tweede alinea.  
→ Geef een reden waarom een rechter een vonnis toelicht.  
*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Een rechter licht een vonnis toe, omdat ...

### **tekst 9**

Als bijvoorbeeld arbeidsmigranten die het Nederlands niet goed beheersen, een zwaardere straf krijgen omdat met hen op de rechtszitting niet goed te praten valt, en ze een celstraf krijgen terwijl iemand anders in een soortgelijke zaak een taakstraf zou hebben gekregen.

*naar: de Volkskrant van 24 juni 2021*

*Lees tekst 9.*

- 1p 23 Welk begrip past bij het voorbeeld dat staat beschreven in tekst 9?
- A klassenjustitie
  - B rechtsbescherming
  - C rechtszekerheid
  - D recidive

*Zie tekst 9.*

- 1p 24 Welke soorten sancties worden genoemd in tekst 9?
- A een bijkomende straf en een maatregel
  - B een hoofdstraf en een bijkomende straf
  - C een hoofdstraf en een maatregel
  - D twee hoofdstraffen

## tekst 10

### Omroep Zeeland rechtbank @ozrechtbank

Het OM eist voor de vier aanwezige verdachten 5 jaar cel. Voor een vijfde verdachte is de eis van 4,5 jaar alleen voor betrokkenheid bij de overval. Het OM vraagt bij de zesde verdachte om vrijspraak. #ozrb

*naar: twitter.com/ozrechtbank van 20 oktober 2021*

*Lees tekst 10.*

- 1p 25 Tekst 10 is een bericht van Omroep Zeeland op Twitter. Welk onderdeel van de rechtszaak wordt in tekst 10 beschreven?
- A de aanklacht
  - B het pleidooi
  - C het requisitoir
  - D het vonnis

## tekst 11

### Amsterdam wil door met proef preventief fouilleren<sup>1)</sup>

De driehoek in Amsterdam, die bestaat uit de burgemeester, de ... en de politiechef, wil een proef met preventief fouilleren in de stad verlengen.

Dat schrijft burgemeester Halsema in een brief aan de gemeenteraad.

Volgens de driehoek heeft de proef niet lang genoeg geduurd om te kunnen zeggen of de controles het wapenbezit omlaag kunnen krijgen. De proef moet daarom worden verlengd om een beter beeld te krijgen van het effect van de controles, aldus Halsema.

noot 1 preventief fouilleren = het fouilleren van personen die zich in een gebied bevinden dat de burgemeester aanwijst als risicogebied

*naar: nos.nl van 25 november 2021*

*Lees tekst 11.*

- 1p 26 Welke functie moet er op de puntjes worden ingevuld?
- A minister van Justitie en Veiligheid
  - B officier van justitie
  - C politierechter
  - D wethouder van veiligheid

*Zie tekst 11.*

- 1p 27 Vanwege welke taak zit de burgemeester in de driehoek?  
De burgemeester
- A is verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en veiligheid in de gemeente.
  - B is voorzitter van de gemeenteraad.
  - C vertegenwoordigt de gemeente.

*Zie tekst 11.*

- 2p 28 Sommige Amsterdamse gemeenteraadsleden denken dat preventief fouilleren in een wijk ervoor zorgt dat een wijk een bepaald etiket krijgt opgeplakt.  
Een theorie over het ontstaan van criminaliteit is de etikettentheorie.  
→ Leg uit wat er volgens de etikettentheorie met de criminaliteit in een wijk gebeurt als de wijk zo'n etiket krijgt.  
*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Volgens de etikettentheorie zal de criminaliteit in zo'n wijk ... (vul in: gelijk blijven / stijgen / dalen), want ...



## tekst 12

### 200 uur taakstraf voor vrouw die supermarkt overviel

Een 21-jarige vrouw die een supermarkt overviel, is veroordeeld tot 200 uur taakstraf. Opmerkelijk: ze overviel de supermarkt waar ze zelf werkte.

De officier van justitie eiste jeugddetentie van 18 maanden voor de vrouw, waarvan 6 voorwaardelijk. Daarin ging de rechter niet mee. De jonge vrouw is kwetsbaar en getraumatiseerd door haar verleden, stelt de rechter. Om die reden heeft de rechtbank besloten tot een taakstraf van 200 uur, met 2 maanden voorwaardelijke jeugddetentie binnen een proeftijd van 2 jaar.

*naar: ad.nl van 13 november 2020*

*Lees tekst 12.*

- 2p **29** Hieronder staan vier uitspraken over het vonnis uit tekst 12.
- 1 Als de vrouw zich de komende twee jaar aan de voorwaarden houdt, hoeft ze niet in jeugddetentie.
  - 2 De rechter heeft rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden van de vrouw.
  - 3 De vrouw moet volgens volwassenenstrafrecht veroordeeld zijn want ze is ouder dan 18 jaar.
  - 4 De rechter mag afwijken van een eis van een officier van justitie.
- Geef per uitspraak aan of die juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.*
- 1 = ...  
2 = ...  
3 = ...  
4 = ...

## Analyse maatschappelijk vraagstuk: Overlast van ratten

---

*Bij de beantwoording van de vragen 30 tot en met 41 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 3 en afbeeldingen 1 en 2 in het bronnenboekje.*

### Inleiding

In steeds meer gemeenten klagen burgers over overlast van ratten. De ratten worden aangetrokken door etensresten op straat en planten zich snel voort.

Hoe kan die overlast van ratten worden aangepakt en wie moet dat doen?

*Lees tekst 1.*

- 4p 30 Overlast van ratten kan worden gezien als een maatschappelijk vraagstuk.  
We spreken van een maatschappelijk vraagstuk als het voldoet aan een aantal kenmerken.  
Een kenmerk is dat het vraagstuk aandacht krijgt van de media.  
→ Noem **twee andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk die te herkennen zijn in tekst 1.  
→ Citeer voor elk kenmerk een zin uit tekst 1.  
*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Kenmerk 1: ...  
Citaat bij kenmerk 1: ...  
Kenmerk 2: ...  
Citaat bij kenmerk 2: ...

*Zie tekst 1.*

- 1p 31 In tekst 1 zeggen experts dat iemand minder snel een rat bij de gemeente zal melden wanneer diegene al vaker ratten heeft gezien.  
Met welk begrip is dat te verklaren?  
A manipulatie  
B referentiekader  
C stereotype  
D subcultuur

*Zie tekst 1.*

- 2p 32 Zo objectief mogelijke nieuwsverstrekking moet voldoen aan drie criteria. Een criterium is het toepassen van hoor en wederhoor.  
→ Noem een **ander** criterium.  
→ Geef met een voorbeeld uit tekst 1 aan of in de tekst aan dat criterium is voldaan.

*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*

Een ander criterium is ...

In tekst 1 wordt aan dat criterium ... (vul in: wel/niet) voldaan, want ...

*Lees tekst 2.*

- 4p 33 Actiegroep Rattenprobleem Moerwijk vecht volgens tekst 2 al jaren tegen de rattenoverlast. Hierbij zet de actiegroep machtsmiddelen in.  
→ Leg uit welk machtsmiddel de actiegroep al heeft ingezet volgens tekst 2.  
→ Leg uit welk **ander** machtsmiddel de actiegroep nog wil inzetten volgens tekst 2.

*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*

Een machtsmiddel dat de actiegroep al heeft ingezet is ... , want in tekst 2 staat dat ...

Een ander machtsmiddel dat de actiegroep nog wil inzetten is ... , want in tekst 2 staat dat ...

*Zie tekst 2.*

- 1p 34 Het politieke besluitvormingsproces bestaat uit verschillende fasen. Op welke fase van de politieke besluitvorming in de gemeente Den Haag heeft Conny Ligtoet kritiek?
- A fase 1: Agendavorming
  - B fase 2: Beleidsvoorbereiding
  - C fase 3: Beleidsbepaling
  - D fase 4: Beleidsuitvoering

- Zie tekst 2.*
- 3p 35 Wethouder Bredemeijer maakt namens het CDA deel uit van het college van B en W in Den Haag.
- Noem de politieke stroming waartoe het CDA behoort.
  - Leg uit welk uitgangspunt van die politieke stroming te herkennen is in tekst 2.
  - Citeer een zin van wethouder Bredemeijer waaruit dat uitgangspunt blijkt.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Het CDA behoort tot de ... stroming.  
Dat uitgangspunt van die stroming is ...  
Een citaat van wethouder Bredemeijer waarin dat uitgangspunt te herkennen is: ...
- Bekijk afbeelding 1.*
- 1p 36 Media kunnen verschillende functies vervullen.
- Leg uit of het doel van de afbeelding **beter** past bij de informerende of de socialiserende functie van de media.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Het doel van de afbeelding past beter bij de ... (vul in: informerende of socialiserende) functie, want ...
- Bekijk afbeelding 2.*
- 1p 37 Welk van de volgende beweringen is van toepassing op afbeelding 2?  
Op het bord
- A staat een geschreven regel. De politie kan dus boetes uitdelen bij overtreding.
  - B staat een geschreven regel. De regel is namelijk opgeschreven op het bord.
  - C staat een ongeschreven regel. Boa's mogen boetes uitdelen bij overtreding van de regel.
  - D staat een ongeschreven regel. Er mag geen boete worden uitgedeeld bij overtreding van de regel.
- Lees tekst 3.*
- 1p 38 Maatschappelijke vraagstukken zijn te bekijken vanuit verschillende invalshoeken.
- Eén van de invalshoeken is de veranderings- en vergelijkende invalshoek.
- Formuleer vanuit de veranderings- en vergelijkende invalshoek een vraag waarop het antwoord in tekst 3 staat.

*Zie tekst 3.*

- 1p 39 In de tekst staat informatie die te gebruiken is voor de veranderings- en vergelijkende invalshoek.  
→ Vanuit welke **andere** invalshoek wil Van Gerwen graag onderzoek doen volgens tekst 3?

*Zie tekst 3.*

- 1p 40 In tekst 3 staat: “Van kinds af aan krijgen de meeste mensen mee dat ratten geen prettige dieren zijn.”  
Welk begrip past daarbij?  
A censuur  
B identiteit  
C socialisatie  
D subcultuur

*Zie tekst 3.*

- 3p 41 In tekst 3 staat dat onderzoeker Van Gerwen zou kunnen proberen het beeld dat Nederlanders hebben van ratten te veranderen.  
Mediabeïnvloedingstheorieën verschillen van mening of het mogelijk is om dat beeld via media te veranderen.  
Eén van die theorieën is de injectienaaldtheorie.  
→ Leg vanuit een **andere** theorie uit of jij denkt dat het mogelijk is om het beeld dat Nederlanders hebben van ratten te veranderen via de media.  
*Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*  
Ik denk dat het ... (vul in: wel of niet) mogelijk is het beeld te veranderen.  
Dat past het best bij de ... theorie, want die theorie zegt: ...

---

#### Bronvermelding

*Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.*